

MONITORIZAREA PĂSĂRILOR COMUNE

Realizat în parteneriat între: SOCIETATEA ORNITOLOGICĂ ROMÂNĂ (coordonator), ASOCIAȚIA PENTRU PROTECȚIA PĂSĂRILOR ȘI A NATURII GRUPUL MILVUS și FACULTATEA DE BIOLOGIE ȘI GEOLOGIE, UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
OP 7, CP 18 • 400370 Cluj • Tel/fax: 0264 438 086 • Web: <http://monitoring.sor.ro>

Introducere

■ Acest program generic de monitorizare a păsărilor comune a fost dezvoltat și lansat în anul 2006 de către Societatea Ornitologică Română. Scopul principal al programului este detectarea schimbărilor în populațiile de păsări clocitoare bine cunoscute și comune. Începând din anul 2007 programul este realizat în cooperare de către Societatea Ornitologică Română, Asociația Pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus” și Facultatea de Biologie și Geologie, Universitatea Babeș-Bolyai.

Pentru obținerea datelor necesare le cerem voluntarilor doar trei (după primul an numai două) zile de teren. Nu este necesară cunoașterea detaliată a tuturor speciilor de păsări din România, programul este destinat și iubitorilor naturii care recunosc cu siguranță speciile comune și frecvente. Și ei ne pot furniza informații importante despre sănătatea naturii din țară.

Un alt avantaj al acestui program este că voluntarii pot lucra în apropierea locuinței lor. Cu puțină exagerare putem spune că pot realiza un studiu simplu în grădină și după câțiva ani vor afla ce se întâmplă cu păsările din jurul casei și în plus vor avea informații despre situația din regiune și din țară. Așadar cu o contribuție mică putem obține informații care la o scară mai mare vor deveni date foarte importante pentru protecția naturii la nivelul întregii țări.

Metodă

■ Pătratele de 2 x 2 km destinate monitoringului sunt selectate în mod aleatoriu. Procesul de selectare se desfășoară în modul următor: voluntarii indică localitatea în a cărei împrejurimi (5-10 km) sunt dispuși să desfășoare observații regulate. Din această arie indicată se va alege în mod aleatoriu (se va trage la sorți) pătratul sau pătratele de 2 x 2 km destinate observațiilor. Numai prin această metodă reușim să primim o imagine reprezentativă despre starea populațiilor de păsări din țară, deoarece vor fi selectate nu numai locurile preferate și cu multe specii de păsări ci și cele care conțin mai puține specii dar ocupă o mare parte din teritoriul țării (ca de exemplu terenurile agricole). Deci, urmând aceste reguli de selectare, habitatele din țară vor fi probabil reprezentate fiecare în mod proporțional.

După ce desfășoară procesul de selectare, voluntarul va primi o scrisoare de la coordonatorul programului cu o copie a hărții detaliate (1:15000) a pătratului selectat. Pe această hartă sunt desenate limitele pătratului de 2 x 2 km precum și 25 de puncte din care observatorul va trebui să aleagă (cu ajutorul formularului de alegere a punctelor) cele 10 puncte unde va număra păsările (vezi harta exemplu alăturată).

Înainte de începerea numărătorii propriu-zise observatorul trebuie să petreacă aproape o zi întreagă cu alegerea punctelor și cu cartarea habitatelor. Folosind harta trimisă trebuie găsite și localizate cele 10 puncte. Punctele trebuie marcate (de ex. legăm o panglică de plastic pe un copac din apropiere) sau împrejurimile trebuie descrise în amănunt sau fotografiate pentru ca și în anii următori să le regăsim cu mare exactitate. Punctele pot fi localizate cu ajutorul unui aparat GPS (Global Positioning System) — la cerere vă trimitem coordonatele fiecărui punct. Orientarea pe teren cu ajutorul hărții poate fi facilitată și de folosirea unei busole. Atunci când ne aflăm în punctul ales, facem și o schiță în „Jurnalul de teren”, unde indicăm mărimea și tipul habitatelor principale, folosind categoriile și prescurtările din formularul de habitate. Aceste limite de habitate vor fi trecute și în al doilea „Jurnal de teren”. Este foarte util să localizăm încă de acum cu ajutorul unor puncte de referință distanța de 100 de metri în jurul punctului de observare. Pe măsura posibilităților, pentru a facilita orientarea pe teren, observatorii vor primi și o imagine satelitară a pătratului.

Metoda de numărare a păsărilor este foarte simplă! La fiecare punct petrecem exact 5 minute și notăm specia și numărul păsărilor auzite sau văzute în jurul punctului în trei categorii:

1. în interiorul cercului cu rază de 100 de m — indivizi pe pământ, pe vegetație sau care coboară din zbor în perioada observației. Notăm aici și păsările care se află mai mult timp în zbor deasupra cercului studiat (ca de exemplu ciocârliia de câmp cântând în zbor nupțial, un sfrâncioc roșiatic coborând pe pământ după pradă sau un șorecar comun în zbor staționar emițând sunete de alarmă). Rândunelele, lăstuni sau drepnele trebuie notate aici numai dacă le vedem vizitând cuibul. Păsările vor fi notate în două categorii de distanță: între 0-50 și 50-100 de metri și vor fi trecute numai în categoria unde au fost văzute sau auzite prima dată. Observațiile se trec pe foaie direct, aproximativ în locul unde au fost observate;
2. păsări care zboară peste aria observată, fără a coborî;
3. păsări observate în afara cercului de 100 de metri. Observațiile ultimelor două categorii se pot trece direct în tabel cu prescurtările speciilor, urmând ca să completăm codurile EURING ulterior.

Observatorul trebuie să stea 5 minute în continuu în mijlocul cercului, poate să folosească binoclu, dar în nici un caz nu se poate mișca în interiorul cercului. După cinci minute de observație se deplasează la punctul următor unde va efectua următoarele 5 minute de observație etc. Ora exactă a începerii observațiilor se va trece în cazul fiecărei punct. Cele 10 puncte trebuie alese în așa fel, încât să nu fie în locuri inaccesibile (ca de ex. o curte închisă, mijlocul unui lac, perete de stâncă etc.). Din acest motiv sunt în total 25 de puncte, listate în ordine aleatorie în „Formularul de selectare a punctelor”, ca să fie posibilă alegerea acelor 10 puncte care sunt ușor accesibile. Alegerea punctelor se face în ordinea de pe „Formularul de selectare a punctelor”: dacă unul dintre puncte nu este accesibil, se trece la următorul. Odată alese punctele, vor rămâne aceleași și în anii următori.

Este foarte important ca observatorul să efectueze singur observațiile! Dacă eventual sunt două sau mai multe persoane pe teren, trebuie notate numai păsările observate de un singur observator. Să ținem cont de faptul că prea mulți oameni pot deranja păsările și rezultatul numărătorii.

Observațiile se fac de două ori pe an: prima între 15 aprilie și 15 mai, a doua între 16 mai și 15 iunie. Între cele două observații trebuie să fie un interval minim de 14 de zile. În ambele cazuri, numărătoarea păsărilor se va începe cât mai devreme (începând de la ora 5 dimineața) și se va termina până la ora zece înainte de masă, deoarece păsările sunt cel mai active în această perioadă a zilei. Este foarte important să respectăm aceste limite de timp, altfel rezultatele nu vor fi comparabile.

În caz de vreme ploioasă și/sau cu vânt puternic este mai bine să amânăm observațiile pe o altă zi.

Formularul de recunoaștere a speciilor vă ajută în completarea „Jurnalului de teren” și prin completare ne furnizați informații utile pentru prelucrarea și interpretarea datelor. În acest formular, trebuie menționat la fiecare specie dacă o recunoaștem cu siguranță dacă o vedem și/sau îi auzim cântecul. Dacă nu suntem siguri în recunoașterea speciei, bifăm în coloana Nesigur. În procesul de interpretare a datelor este foarte important să știm dacă lipsa unei specii de la un punct de observație se datorează într-adevăr unei lipse sau este rezultatul determinării nesigure. Aceste informații vor fi analizate în mod discret și codate.

După încheierea celei de a doua observații, datele completate se vor trimite pe adresa SOR din Cluj, unde vor fi introduse în baze de date și prelucrate. Înainte de a trimite vă recomandăm să păstrați o copie a „Jurnalului de teren” (copie xerox, fotocopie) pentru a facilita orientarea pe teren în anii următori, dar și pentru înlocuirea originalului în cazul pierderii. Nu uitați: datele vor deveni prețioase numai dacă observațiile se vor repeta în anii următori în aceeași arie de observație, pentru aceleași 10 puncte (indiferent dacă habitatele se modifică în punctele respective) și pe cât posibil, de către același observator.

Obiective de realizat (în ordine cronologică)

1. Pe baza hărții detaliate vizităm careul de 2x2 km și dintre cele 25 de puncte posibile selectăm cele 10 puncte unde vom efectua recensământul pe baza „Formularului de selectare a punctelor”. Pe punctele selectate (în interiorul cercului de 100 m) efectuăm cartarea habitatelor pe baza habitatelor din coperta din spate a „Jurnalului de teren”. Conturul habitatelor se trece direct pe „Jurnalul de teren”. Marcăm punctele selectate sau descriem detaliat împrejurimile punctului pentru a-l putea găsi cu precizie în anii următori.
2. Între 15 aprilie și 15 mai efectuăm prima numărătoare de păsări. Completăm coperta Jurnalului de teren, iar pentru păsările observate folosim paginile interioare unde deja am trecut conturul habitatelor.
3. După o perioadă minimă de 14 zile urmează cea de a doua ieșire pe teren, între 16 mai și 15 iunie. Folosim al doilea „Jurnal de teren” cu limitele habitatelor trecute înaintea ieșirii și completăm informațiile necesare.
4. Trimitem originalul formularelor pe adresa SOR: cele două Jurnale de teren, Formularul de selectarea punctelor și Formularul de recunoștere a speciilor (indicați pe plic „Monitorizarea Păsărilor Comune”).
5. După prelucrarea datelor observatorii primesc rezultatele programului.

Ce le oferim voluntarilor?

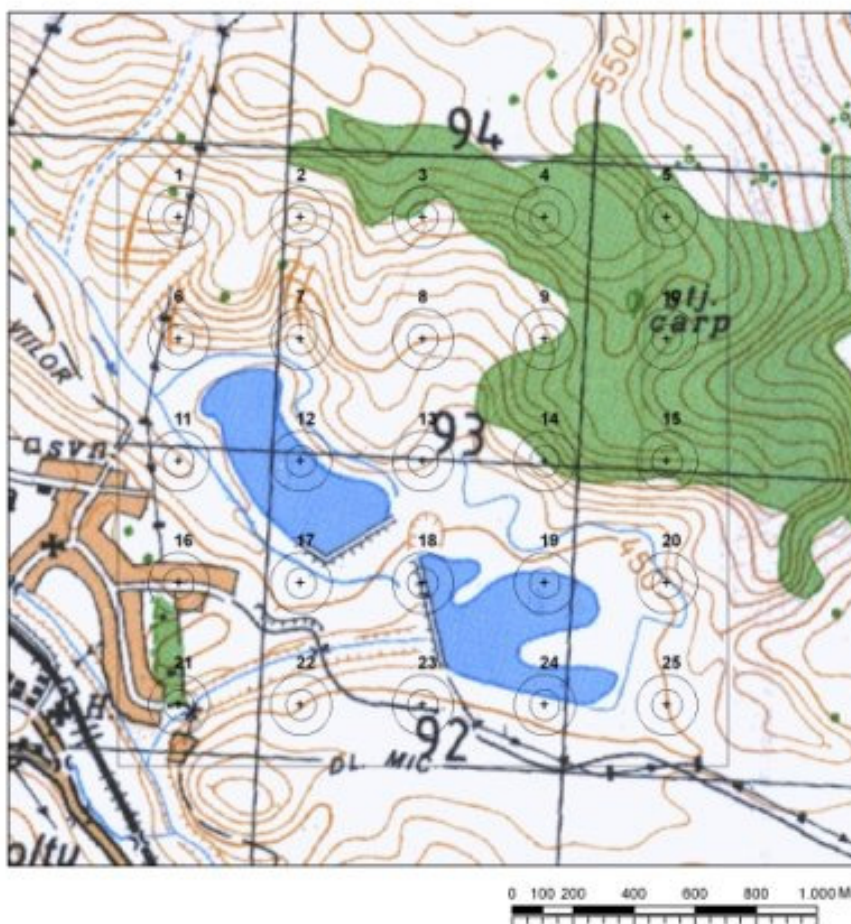
- descrierea programului
- hărți detaliate și imagini satelitare
- formulare (de identificare a speciilor, de selectare a punctelor, de habitate, jurnal de teren)

Înainte de a porni pe teren verificăm dacă avem la îndemână:

Hartă	☐
Jurnal de teren (la prima ieșire: Formular de selectare a punctelor)	☐
Ceas	☐
Binoclu	☐
Determinator de păsări	☐
Vestimentație potrivită: încălțăminte impermeabilă, îmbrăcăminte călduroasă (diminețile de primăvară pot fi foarte reci uneori)	☐
Busolă, aparat GPS	☐

La sfârșitul anului organizăm o întrunire pentru voluntarii care au participat în program. Aici vor fi prezentate rezultatele obținute și vom trage la sorți cadouri valoroase (GPS, busole, determinatoare de păsări, cărți ornitologice de specialitate, binoclu, etc.). Dacă un participant a efectuat recensământ în mai multe pătrate va avea șanse proporțional mai mari de a fi selectat la tragerea la sorți. Voluntarii noi care trimit date din 2010 conform metodelor, primesc cadou un set de 3 CD-uri audio cu cântece de păsări din România.

Hartă exemplu

Fiecare observator va primi o hartă similară acesteia, la o scară de 1:15000, unde sunt marcate și numerotate cele 25 de puncte de observație cu cercuri de 50 și 100 de metri. Dintre aceste 25 de puncte trebuie selectate cele 10 puncte unde vom efectua numărările. Pe hartă va fi trecut și codul de identificare al pătratului de 2 x 2 km. Coordonatele punctelor pot fi solicitate și în format digital pentru a localiza punctele cu ajutorul aparatului GPS.

Pentru mai multe detalii puteți folosi următoarele date de contact:

- Szabó D. Zoltán (coordonator), Tel: 0745 590 082, E-mail: szabodz@gmail.com
- Fenesi Annamária (asistent monitoring), Tel: 0744 916952, E-mail: fenesi.annamaria@gmail.com
- Cristi Domșa (specialist GIS), Tel: 0740 242978, E-mail: cristi.domsa@sor.ro
- Kovács István (coordonatorul programului la Grupul Milvus), 540620 Târgu Mureș, OP 3, CP 39, Tel/fax: 0265 264726, Tel: 0723 191200, 0728 303898, E-mail: istvan.kovacs@milvus.ro

Adresa de corespondență:

SOCIETATEA ORNITOLOGICĂ ROMÂNĂ (SOR)
OP 7, CP 18, 400370 Cluj
Tel/fax: 0264 438 086, Web: <http://monitoring.sor.ro>